

eer hun meen-
n de praktijk
kerk zelf be-
nediijn der
van het recht
rechts-eischen

a tijd, die de
neer en meer
g óók van
sten, maar om
doelde fo.
juiste terl.

solutisme der
minstens even
lassenstrijd bij
veel commu-
nalen zin niet

K. S.

van den heer
it het feit, dat
ie" verbonden
allians verlot
r de lijst van

a t geen en-
el wat er ge-
weten kunnen,
eken, als hem
u moeten kos-
noemen.

maar late „De
ons niet den

te intrede van
elden, dat „De
t méér lezers
dus ook thans
grooter aantal
ie-hoofdige re-
ij verwonderd

K. S.

ter naar voren
kerk, als deze
het kerkelijk
li verhoudt
Schrift Kar-
n als maatstaf
„verklondiging”
en inhoud?
nog steeds de
gaan, wat hij

estie uit in zijn
bij zijn positie
it zoowel van
kerk, als van
utisme.

est Barth be-
vel de Schrift
toch eigenlijk
de Roomsche
kerk zichzelf
stade, dat het
haar autoriteit
ing op: op die
kerk in naam
toch heimelijk
mmers het leer-
m, dan is ten-
kriterium, d.w.z.
e over waar en
dan heeft de
zelf. Een kri-
beling.

gn, dat wij het
ns zijn. Ook de
bezwaar tegen
zaak onderst-
tvaagt bij Rome
de Gereformeer-
moet: de kerk
van de Schrift
schen Barth en
van mening.

ngsverschil tus-
arth vervolgens
testantisme.
a zichzelf rusten
de Schrift. Gods
ds ón-konkreets,
s Woord tot een
slede zij daar-
rd nu DIT haar
l goede van het
den zullen óók
an.

an Barth zelf
leken.
nen wel uit de
ift ziel als een
olische „schrift-
eten wor-
hij dan t aan

der z.g. „theologische exegese”; met be-
hulp daarvan kan hij de dogmatiek corrigeren,
en zoo aan de kerk de mogelijkheid verschaffen,
om concreet de Schrift als gezaghebbend criterium
te laten functioneeren.

Dit lijkt alles vrij onschuldig. Het is dan ook
geen wonder, dat menigeen, als hij zulke uit-
spraken leest, zich afvraagt: hoe kunnen sommi-
gen toch zich zoo schrap zetten tegen Barth?

Bekijkt men de zaak echter eens wat nauwkeu-
riger, dan worden nadenkende Gereformeerden
in wel dadelijk ietwat kopschuw.

Om te beginnen stooten wij hier op het onder-
scheid, dat Barth maakt tusschen „Schrift” en
„Woord Gods”.

Gereformeerden leeren: „de bijbel is Gods
Woord”. Deze uitspraak krijgt in hun mond een
zeer scherp accent; want zij hebben haar jaren-
lang gekeerd tegen de ethischen: die leerden im-
mers: „Gods Woord is IN den bijbel”. Sedert
echter in de laatste jaren op een vrij acute manier
ons leven in zijn kerkelijke, theologische, breed-
ealvinistische belangstelling een zorgwekkende in-
zinking heeft verlood, kan men het tragi-comische
schouwspel beleven van menschen, binnen de Ge-
ref. Kerken en daarbuiten (Waarheidsvriend, Wek-
ker, confesioneelen), menschen, die nog altijd
tegen de ethischen het bekende slagwoord van
daarheen volhouden, en toch zich nog wel aange-
trokken voelen tot Barths opvattingen. Toch lijken
deze niet alleen op de ethische, maar gaan nog
verder. De ethischen vinden Gods Woord in den
bijbel. En Barth zegt, dat „in” den bijbel aan
„Gods Woord” „getuigenis” gegeven wordt.

In Barths begrippenspeculatie wordt Gods Woord
dan ook heel iets anders dan de Schrift. De
„Schrift” ligt vlak voor ons, grijpbaar; maar on-
grijpbaar is „Gods Woord”. Nu moet de exegeet
de Schrift, den bijbel verklaren; dan kan de dog-
matiek aan den gang komen. Echter is de bijbel
niet Gods Woord zelf: hij is maar een „gestalte”,
die het Woord Gods aanneemt. Zoo krijgt Gods
Woord dus wel getuigenis „in” de Schrift, doch
het verstaan van de Schrift is nog niet identiek
met het verstaan van Gods Woord, — als Barth
gelijk heeft.

Dat laatste blijkt trouwens wel uit wat hij zegt
omtrent de z.g. „theologische exegese”. De exegeet,
zegt hij, moet zijn bedrijf uitoefenen tusschen „her-
innering” en „verwachting”. Welke „herinnering”?
De „herinnering”, dat de kerk in de Schrift altijd
Gods Woord gehoord heeft. Welke „verwachting”?
De „verwachting”, dat de exegeet voor zijn eigen
tijd wederom Gods Woord uit de Schrift hooren
zal. Merkwaardig evenwel is hierbij, dat juist
dát, waar het op aan komt, in deze rede-
neering ontbreekt. Want hier ontbreekt aan den
exegeet de geloofzekerheid, dat de Schrift door
hem verstaan wordt op juiste wijze, en dat hij uit
de Schrift nu ook inderdaad op dat zelfde moment,
waarop hij een concreet (!) criterium noodig heeft,
Gods openbaring, het eigenlijke Woord van God
zelf vernomen en verstaan heeft. Maar zoodoende
komt hij niet verder; want hij kan niet zeggen,
dat hij uit de Schrift het voor alle tijden geldende
Woord Gods vernomen heeft. Hij zoekt naar een
kriterium, maar is te vergelijken met den rechter,
die juist als hij de wet concreet als maatstaf ge-
bruiken moet, den zekeren uitleg van haar bepa-
lingen mist.

Natuurlijk ligt achter heel deze kwestie weer de
andere vraag, die in Assen beantwoord is: de
„klaarlijkheid” der openbaring, en deze dan
weer verbonden met het geloof aan de Schrift
als Woord van God. Wanneer de Schrift Gods
Woord is, en dan voorts zoo „klaarlijkheid”
spreekt, dat men in de hoofdzaken zonder eenigen
twijfel weten kan wat God zegt, ja, dan kan men
haar als concreet criterium van de kerkelijke
„verklondiging” zien en eeren. Maar anders ook
niet. Men kan hier zien, hoeveel betekenis Assen
indertijd gehad heeft, en ook beter verstaan, waar-
om Prof. Hattjema (Barthiaan) daartegen zoo fel
opponeerde.

Wij noemden daareven de kerkelijke „verklon-
ding”: een geliefkoosde term bij Barth. Deze term
brengt ons op een ander bezwaar: Volgens Barth
ontvangt Gods Woord een „gestalte” „in” de
Schrift. Maar z.i. ontvangt het „Woord Gods”
óók een gestalte in de „kerkelijke verklon-
ding” zelf. Nu wil Barth de Schrift als kon-
creet criterium, als gezaghebbenden rechter óver
die „verklondiging” geëerd zien. Het is wel, maar
wij vragen: hoe kan tenslotte de ééne „gestalte”
boten de andere heerschen, wanneer zij beide ge-
stalten zijn van éénzelfde „wezen” of één-
zelfde „handeling”? (Barth komt immers tot de
verwarrende beeldspraak van een „handeling”,
die een gestalte aanneemt. Zie Kerkelijk leven ver-
leden week). De ééne „gestalte” kan nooit over
de andere van hetzelfde „wezen” heerschen.

Wij hebben dan ook niets te verwachten van
deze z.g. „theologische exegese”. Eén van Barths
leerlingen, Dr K. H. Miskotte, heeft dan ook deze
quasi-exegese op zulk een bedenkelijke manier aan-
gezien, dat gereformeerden zich tijdig hebben
en laten waarschuwen. In zijn verhandeling

daarover spreekt hij af en toe zelfs de taal der
mystiek: hij heeft het over het „voorhangsel”
der woorden; gereformeerden zien gelukkig het
woord anders dan als een gordijn, waarachter
het eigenlijke heilgdom dan ligt. De uitersten
raken weer elkaar: de anti-mysticus ontmoet hier
den mysticus. En wanneer Dr Miskotte den theo-
loog, die wat minder „weet”, daarom misschien
wel des te beter in staat acht tot het „verstaan”,
dan weigeren wij dit „niet-weten” als een voordeel
voor het „verstaan” te zien. Het staat er beden-
kelijk voor met deze „theologische exegese”, wan-
neer door wie haar aanprijzen, haar bedrijver een
broeder van den primitieven mensch genoemd
wordt, iemand, die „teruggeworpen” is „op de
raadselachtigheid van zijn bestaan”. De Schrift
werpt ons niet terug op de raadselachtigheid, doch
geeft ons antwoorden, al wijzen die dan zelf ook
straks weer diepen aan, die niemand kan betreden.
Maar op het antwoord wachten? Neen, dat niet,
het is er.

Vatten wij alles samen, dan blijkt, dat Barth
eigenlijk onder hetzelfde verwijt valt, dat hij richt
tegen roomschen en liberale protestanten.

Van de roomschen zegt hij: het criterium
hebt hij niet in de Schrift, maar in de kerk. Dus
feitelijk in u zelf.

Hij heeft gelijk.
Van de liberale protestanten zegt hij: gij hebt het
kriterium in de idee, het cultuurbewustzijn. Dus
in u zelf.

Hij heeft wederom gelijk.

Maar tot hemzelf zeggen wij nu op onze beurt:
het criterium hebt gij niet in de Schrift, maar in
uw „theologische” meening óver de Schrift. En
deze is zelf weer een stuk van uw filosofie met
betrekking tot de verhouding van God en mensch;
een filosofie, welke gij niet ontleend hebt aan de
Schrift zelf. Gij ontleent ze aan uw theorieën óver
het „hooren” van den mensch, en het „spreken”
van God. Uw criterium is niet de spraak van God,
niet het door Hem gesprokene, maar uw leer óver
zijn spraak en óver zijn spreekmogelijkheden. Maar
die leer óver Gods spreken is bij u niet ontleend
aan het gesprokene van God zelf. Het krite-
rium ligt dus ook bij u in u zelf.

En daarom zullen de gereformeerden, de studen-
ten, de dienaren des Woords, de belijdende leden
der kerk, de congreganten, en voorts ieder, die
nog weten wil, waarom hij Zondag in de gerefor-
meerde kerk komt, zich steeds weer moeten plaat-
sen voor de overweldigende gedachte, dat meer en
meer het Schrift-vraagstuk tot een ergernis en een
dwaasheid wordt: dat men het geloof in de Schrift
als Gods Woord handhaven en verdedigen moet,
ondanks alle smalende of verwonderde woorden,
die Prof. Hattjema e.s. spreken óver de dwaasheid
van hen, die... „Gods Woord” willen „verdedi-
gen”, alsof God dat niet zelf kon — zoo immers
wordt ons dat tegenwoordig zeer vroom voorge-
zegd. En daarom zal iedereen zich moeten af-
vragen, of hij nog steeds geloof aan het adagium
van Kuiper en Bavinek en van De Cock en van
allen, die hun voorgaang zijn in de Gereformeerde
linie: dat de bijbel Gods Woord is.

K. S.

Jan Eekhout als novelist.

Geuzen, Jan Eekhout. — Uitg.-Mij „Hol-
land”, Amsterdam.

In de vijf korte verhalen, die tezamen den bun-
del „Geuzen” vormen, vraagt Jan Eekhout onze
aandacht voor eenvoudige protestantsche Vlamin-
gen, die hun leven slijten tusschen Roomsche-Ka-
tholieken. Wanneer men als Hollander door het
Vlaamsche land reist, begint ge er iets van te be-
grijpen hoe eenzaam een geloovig protestant het
in die puur roomsche streken kan hebben. Reeds
in Brabant heb ik dat opgemerkt. Want de on-
kunde onder de eenvoudige bevolking is groot.
En niet altijd werkt de geestelijkheid mede, deze
onkunde, welke spoedig kan leiden tot grofheden,
weg te nemen.

Als Zeeuwisch-Vlaming, geboortig uit Sluis, dat
prachtige stadje aan de grens, voelt Eekhout on-
getwijfeld heel zuiver de psyche der Vlamingen
aan.

In de eerste novelle „Wat niet vergaat. —” ver-
telt hij van Jantje Geus, de kleermaker, die de
eenige was in 't Roomsche dorp „de religie der
geuzen belijdend”.

Dat Eekhout niet vóór-ingenomen is, bewijst
reeds dit eerste verhaal, waarin de verdraagzaam-
heid het wint.

Toch — vóór zijn sterven zegt Jantje den pas-
toor, dat hij het heelemaal niet erg vindt, in on-
gewijde aarde begraven te worden: „ook vandaar
komen geuzen in den hemel...”

Feller zijn de volgende schetsen.
„Het oproer der Begijntjes” geeft allereerst een

fijne teekening van een beginhof, zooals men ze
in Vlaanderen treft. Sophieke Citroen, slachtoffer
van de crisis in de geldwereld, heeft nog net ge-
noeg overgehouden om zich er in te koopen. Ze
heeft echter een vriendin, die een geuzenwijveke
is. Wanneer ze zich moeilijk bij de andere vrouwt-
jes kan aansluiten, groeit in de felle Zalia
Vramme haat tegen de vriendin. Zij stookt de
andere vrouwtjes op en borduurt ijverig op het
stramien van geuzen-haat.

Als op een avond de kettersche weer bij So-
phieke op bezoek is, drijft Zalia Vramme de
andere vrouwtjes tot een oproer — en in hun ver-
dwazing brengen zij het vrouwtje er toe te knie-
len voor het beeld van St. Jozef. Meeleke knielt
ruggelings naar het beeld en is bereid voor God
te sterven.

Dan is de pastoor gewaarschuwd.
Hij stilt het oproer door zijn waardig en zwij-
gend optreden.

„Hij boog, zonderbaar beroerd, over 't geknieide
Meeleke en legde zijn hand mild op heuren schou-
der. — Sta op vrouweke... Ge zijt vrij. — Sta op.”

Deze kleine martelares, reeds bereid den dood
in te gaan, in opperste overgave, is gered.

Het fijne van deze schets is vooral gelegen in
den afstand, dien de schrijver genomen heeft. Geen
spoor van hinderlijke tendenz, alleen maar een
hefdevel beschrijven van deze menschjes in hun
verdwazing, en van Meeleke in haar overgave.

Beheerscht. Dat is het geheim van deze klein-
kunst.

In „Ivo de Geus sterft”, het verhaal van een
geuzen-marskramer, bemerken we het stijl-pro-
cédé der nieuw-zakelijken.

Een stervende marskramer in de sneeuw, onder
een boom: voorwaar een gegeven, zooals we dat
kennen uit de boekjes van Gerdes, ons aller
jeugd-vriend.

Hier blijkt weer, dat een oud gegeven in de han-
den van een schrijver gloednieuw kan worden.

Reeds als stijl-procédé — de filmsnelle heelden
— is deze novelle merkwaardig.

„Trezeke Lammens misbedrijf” is wel de meest
navrante schets in dit boekje.

Een Hollandsch-Vlaamsch gezin, reeds zoo ver-
groeid met volk en bodem, dat de eenige zoon
vrijwillig in den oorlog gaat.

Het is een geuzenfamilie — de jongen sneuvelt,
de vader sterft. Na den oorlog komt de moeder
terug in het dorp. Er wordt een gedenksteen
opgericht met al de namen der gesneuvelde dor-
pelingen.

Als de moeder den naam van haar zoon mist,
omdat hij toch eigenlijk geen Vlaming was,
schrijft ze er 's nachts zijn naam bij.

Wanneer de wroeging komt, zegt juffrouw Con-
stance: „Ge moogt deze zonde niet groot zien,
Trezeke. Ze is zoo gering, dat God er om glim-
lacht!”

In deze novelle is het leed van de oorlogsmoeder
verwoord.

De laatste schets: „Auto-da-fé” doet denken aan
„Het oproer der Begijntjes”, doch heeft zijn eigen
voortreffelijke kwaliteiten.

Als geheel een fijn bundeltje, dat een goede
aanwinst is voor de protestantsche Vlaamsche lite-
ratuur.

Voor nu, jammer genoeg, de Vlaming Frans
Decoster (Frans van Schoelvelde) na zijn uit-
stekende korte novellen, sinds eenige jaren zwijgt,
is het verheugend, dat Eekhout, die onder onze
protestantsche schrijvers den Vlamingen t dichtst
na staat, de protestanten in België in het oog
houdt. Hier ligt nog een arbeidsveld braak.

P. J. RISSEUW.

„De Mythus en het Evangelie.”

Het eenige weken geleden verschenen boek van
Pfarrer Homann: „Der Mythus und das Evan-
gelium” 1) verdient in onze kringen warme belang-
stelling en daarom willen wij gaarne de aan-
dacht voor een bespreking daarvan vragen. Wij
mogen daarbij wel verwijzen naar hetgeen in Mei
en Juni over de nieuwere Katholieke en Protes-
tantsche literatuur, die op de „Mythus” betrek-
king heeft, in dit blad is geschreven; in die arti-
kel is ook het verweerschrift van Rosenberg:
„An die Dunkelmannen unserer Zeit” behandeld.
Dit pamflet van den invloedrijken fanaticus be-
strijder van de Christelijke religie, wordt enkele
malen in het boek van Homann genoemd, daar-
door is het te meer actueel. De schrijver deelt de
meening, dat de inhoud van dat verweerschrift
niet alleen een bestrijding is van specifiek Katho-
lieke stellingen, maar vooral ook een aanval op de
kerndogma's van het Christendom, die daarin im-
mers op de meest grove wijze worden bespot.

Een oogenblik overweegt Pfarrer Homann de

1) Pfarrer Rudolf Homann: „Der Mythus und das Evan-
gelium”. (Westdeutscher Luther Verlag, Witten. 3 Mark.)